

A close-up portrait of a woman with brown hair and green eyes, looking slightly to the left. She is wearing gold earrings. The background is a soft, out-of-focus light color.

# Eva Garajová My Songs

DVOŘÁK  
KŘIČKA  
MARTINŮ  
BARTÓK

Antonín Dvořák (1841–1904) (Adolf Heyduk)

<b>Cigánské melodie / Gypsy Songs, Op. 55, B 104</b>	<b>15:19</b>
1/ <i>Má píseň zas mi láskou zní / My song of love</i>	03:17
2/ <i>Aj! Kterak trojhranec můj přerozkošně zvoní / Hey! Ring out, my triangle</i>	01:15
3/ <i>A les je tichý kolem kol / All round about the woods are still</i>	03:17
4/ <i>Když mne stará matka / Songs my mother taught me</i>	02:23
5/ <i>Struna naladěna / Tune thy strings</i>	01:13
6/ <i>Široké rukávy / Wide the sleeves</i>	01:30
7/ <i>Dejte klec jestřábu / Give a hawk a fine cage</i>	02:02

Jaroslav Křička (1882–1969) (Konstantin Balmont)

<b>Severní noci / Northern Nights, Op. 14</b>	<b>10:44</b>
8/ <i>Albatros / Albatross bird</i>	03:27
9/ <i>Labuť / Swan</i>	02:44
10/ <i>Ukolébavka / Lullaby</i>	01:43
11/ <i>U skandinávských skal / By the Scandinavian rocks</i>	02:40

Bohuslav Martinů (1890–1959) (Japanese poetry, Guillaume Apollinaire)

<b>Dvě písně / Two Songs</b>	<b>07:40</b>
12/ <i>Květ broskví / Fleur de pêcher</i>	04:19
13/ <i>Chorý podzim / Automne malade</i>	03:17

Béla Bartók (1881–1945) (Endre Ady)

<b>Öt dal / Five Songs, Op. 16</b>	<b>19:41</b>
14/ <i>Három őszi könnyecsepp / Autumn tears</i>	02:35
15/ <i>Az őszi lárna / Autumn echoes</i>	03:28
16/ <i>Az ágyam hívogat / Lost content</i>	05:03
17/ <i>Egyedül a tengerrel / Alone with the sea</i>	04:42
18/ <i>Nem mehetek hozzád / I cannot come to you</i>	03:36

Béla Bartók (Slovakian trad.)

**Falun / Dedinské scény / Village Scenes**

19/ <i>Pri hrabaní / Haymaking</i>	01:33
20/ <i>Pri neveste / At the bride's</i>	01:47
21/ <i>Svatba / Wedding</i>	03:13
22/ <i>Ukoliebavka / Lullaby</i>	04:59
23/ <i>Tanec mláďencov / Lads' dance</i>	02:21

EVA GARAJOVÁ – mezzo-soprano

MARIAN LAPŠANSKÝ – piano

Recorded in Martinů Hall – Lichtenstein palace, Prague on May 1, 2 and June 19, 20; 2010.

Music director Jaroslav Rybář

Sound engineers and editing Václav Roubal, Karel Soukeník

Producer Jiří Štílec

## **ANTONÍN DVOŘÁK**

### ***Cigánské melodie / Gypsy Songs,***

#### **Op. 55, B 104**

(Adolf Heyduk)

#### **1. *Má píseň zas mi láskou zní***

Má píseň zas mi láskou zní,  
když starý den umírá,  
a chudý mech kdy na šat svůj  
si tajně perle sbírá.

Má píseň v kraj tak toužně zní,  
když světem noha bloudí,  
jen rodné pusty dálnou  
zpěv volně z řader proudí.  
Má píseň hlučně láskou zní,  
když bouře běží plání,  
když těším se, že bída prost  
dlí bratr v umírání.

#### **2. *Aj! Kterak trojhranec můj přerokošně zvoní***

Aj! Kterak trojhranec můj  
přerokošně zvoní,  
jak cigána píseň,  
když se k smrti kloní!  
Když se k smrti kloní,  
trojhran mu vyzvání.  
Konec písní, tanci,  
lásce, bédování.

#### **3. *A les je tichý kolem kol***

A les je tichý kolem kol,  
jen srdce mír ten ruší,  
a černý kouř jenž spěchá v dol,

mé slze v lících, mé slze suší.  
Však nemusí jich usušit,  
necht v jiné tváře bije.  
Kdo v smutku může zaspívat,  
ten nezhybnul, ten žije, ten žije!

#### **4. *Když mne stará matka***

Když mne stará matka  
zpívat, zpívat učívala,  
podivno, že často,  
často slzívala.  
A teď také pláčem  
snědé líce mučím,  
když cigánské děti  
hrát a zpívat učím!

#### **5. *Struna naladěna***

Struna naladěna,  
hochu, toč se v kole,  
dnes, snad dnes převysoko,  
zejtra, zejtra zase dole.  
Pozejtří u Nilu  
za posvátným stolem,  
struna již, struna naladěna,  
hochu toč, hochu toč se kolem!

#### **6. *Široké rukávy***

Široké rukávy a široké gatě  
volnější cigánu nežli dolman v zlatě.  
Dolman a to zlato bujná prsa svírá,  
pod ním volná píseň násilně umírá.  
A kdo raduješ se, tvá kdy píseň v kvěť,  
přej si, aby zašlo zlato v celém světě.

### 7. *Dejte klec jestřábu*

Dejte klec jestřábu ze zlata ryzého,  
nezmění on za ni hnízda trněného.  
Komoní bujnému, jenž se pustou žene,  
zřídka kdy připnete uzdy a třemene.  
A tak i cigánu příroda cos dala,  
k volnosti ho věčným poutem upoutala.

## JAROSLAV KŘIČKA

### *Severní noci / Northern Nights, Op. 14*

(Konstantin Balmont)

#### 1. *Albatros*

Kdes nad šírou tou dálavou,  
kdes nad širým okeánem  
křidel úderý vzduch noční brázdě spěl pták  
albatros.  
Jako království svému  
se těšil bezdným širým tēm tmám  
a jedva rozkolébán se houpal pod ním okeán.  
Mračnem skryt měsíc bílý  
ve výši na obloze chladné sám a sám tiše plul,  
sám a sám v širé dáli té plál...  
Jaká slast býti silný a pyšný a věčně volný!  
Věčně sám tak být! Albatros!  
Moře...i mír...tichá noc!

#### 2. *Labuť*

Záliv spí i vítr stich a dříme tůň.  
Jenom tam, kde rákosí se chví,  
čisi píseň hořce pláče toužebná,  
jako nářek zní, jak sten.  
To tam pláče labuť v smrti naručí,

její píseň loučení je zpěv;  
a na západě hasne záplava,  
matně plá... a klesá noc.  
Proč tak teskně pláčí její žaloby?  
Proč tak bouřně chví se její hrud?  
Snad že duše její touží zmirájąc,  
sen své lásky volá marně zpět?!

#### 3. *Ukolébavka*

Lehký vítr spátí šel,  
bledý večer dohořel,  
s nebe hvězdné plameny  
sladce žádají tě: spí!  
Sudby nemusíš se bát,  
já tě budu kolébat,  
jako chůva zapěju:  
bájú, bájúšky, bájú.  
Ten, kdo osten hoře zná,  
v temné noci oddychá;  
všecko dříme, všecko sní;  
v tiché době půlnoční.  
Dříme pták i květ i sad,  
oddechni i ty, jdi spát.  
Celou noc ti propěju:  
bájú, bájúšky, bájú...

#### 4. *U skandinávských skal*

Dřímou již útesy skalní,  
ten dávný kdys Normanův úkryt,  
sosnový háj temným pláštēm  
jen chrání tu skalnatou hrud'.  
Nebe tak truchlé a prázdné  
jak žal zašlých snů, mrtvých přání,  
noc temná nastoupila  
svou tesklivou pouť beze hvězd.

Láska se ku břehu moře  
svou laškovnou hrou vln a pěn,  
srdce se bouří a dme,  
jakous podivnou touhou se chví!  
S přírodou touží se slíti  
tou krásnou, tou mocnou a věčnou,  
kapkou chce být ve Vesmíru,  
píseň svou slít s písní tvou, ó Moře!

## **BOHUSLAV MARTINŮ**

### ***Dvě písně / Two Songs***

(japonská poezie, Guillaume Apollinaire)

#### **1. *Květ broskví***

Květ vábných broskví chvěl se,  
jak by v zářném vánku  
motýl zavál různým křídlem.  
Voda s úsměvem zrcadlí mi štihlý peň.  
Kdy skončí trýzeň má?  
S východním vánkem  
jde vlaha vůně rozkvétajících broskví z dále mi  
vstříc.  
Vnímám ji slabá a mdlý  
a těžce splývá verš s malátných retů.  
Ach, kéž přijde noc  
a přijme moji trýzeň v svou vlnitou náruč,  
toužně ždaný spánek.

#### **2. *Chorý podzim***

Podzime chorý, nejdražší,  
skončíš pouť, až uragán začne vát ti zas do růží  
a až do sadů tvých napadne sních.

Podzime můj, bohat zmiráš a vločky bílé plody  
tě zdobí.

Z hlubin nebeských krahujci shlížejí  
na vodníky a rusalky rusé,  
kterým je navždy bez lásky žít.

Z dále říje hlas zvučí, teskné troubení.

Jak jsem podzime rád, když mi tvé hlasy zní,  
ovoce když na zem padá a vítr když v slázích  
podzimu

ze zahrad listí hnané oplakává.

Povadlou líci, nádraží spící, žití prchající.

## **BÉLA BARTÓK**

### ***Öt dal / Five Songs, Op. 16***

(Endre Ady)

#### **1. *Három őszí könnycsepp***

Őszí délben, őszí délben  
óh be nehéz  
kacagni a leányokra.  
Őszí éjben, őszí éjben  
óh be nehéz  
fölnézni a csillagokra.  
Őszí éjben, őszí délben  
óh be könnyű  
sírva, sírva leborulni.

#### **2. *Az őszí lárma***

Hallottátok már?  
Ősszel, amikor kavarog a kód,  
az éjszakában valami nyöszörög.  
Valami dobban.

Valaki minden jajt összelopott,  
valaki korhadt, vén deszkákon kopog.  
Egy régi ember.  
Míg élt, sose volt csillag az egén  
s most vágya egy kicsit szétnézni szegény.

### 3. **Az ágyam hívogat**

Lefekszem. Óh ágyam,  
tavaly még más voltál:  
álomhely, erőkút, csókcsárda,  
vidámság. Mi lettél? Koporsó.  
Naponként jobban zársz.  
Ledőlni rettegve, rettegve felkelni,  
felkelni rettegve, rettegve kelek fel.  
Fölkelni, szétnézni, szétnézni, érezni,  
érezni, eszmélni, eszmélni, megbújni,  
megbújni, kinézni, kinézni, kikelni,  
kikelni, akarni, akarni, búsulni,  
elszánni, letörni, szégyelni.  
Óh, ágyam, koporsóm,  
be hívsz már, lefekszem.

### 4. **Egyedül a tengerrel**

Tengepart, alkony, kis hotelszoba.  
Element, nem látom többé már soha.  
Egy virágot a pamlagon hagyott,  
megőlelem az ócska pamlagot.  
Parfümje szálldos csókosan körül,  
lent zúg a tenger, a tenger örül.  
Egy fárosz lángol meszsze valahol,  
jőjj, édesem, lent a tenger dalol.  
A daloló vad tengert hallgatom,  
és álmodom az ócska pamlagon.  
Itt ölelt, csókolt, az ölembé hullt,  
dalol a tenger és dalol a múlt.

### 5. **Nem mehetek hozzád**

Szép nyár van ott?  
Itt nyara van minden pimasznak:  
én meghalok.  
Nem akarod?  
Te vagy az én szent bolondságom:  
s én meghalok.  
Dalok, dalok...  
mások mehetnek, törnek, élnek:  
s én meghalok.  
Fehér karok,  
tán nem is vártok, nem öleltek:  
én meghalok.  
Bús és balog mindenem:  
csókóm, utam, sorsom:  
s én meghalok.

## **DEDINSKÉ SCÉNY**

### 1. **Pri hrabaní**

Ej! Hrabajže len, hrabaj to zelenó seno!  
Ej! Ja by ho hrabala, nemám nakoseno.  
Ej! Hrabala, hrabala, čerta nahrabala;  
Ej! Od velkého spania hrable dolámala.

### 2. **Pri neveste**

Letia pávy, letia, ej, drobnó peria tratia.  
Devča si ho sbiera mesto svojho peria.  
Sbieraj si ho, sbieraj, ej, veď ti treba bude,  
Janikovo ličko na ňom líhať bude.

### 3. **Svatba**

A ty Anča krásna, už vo voze kašňa,  
na kasní periny; už ňa vyplatili.

A z tejto dediny na druhú dedinu,  
ideme opáčiť Novotnú rodinu.  
Kasňa je z javora, perína z pápera,  
a to švarnô devča už nemá frajera.  
Keď nemá frajera, ale bude muža;  
nebude prekvítať, ako v poli ruža.  
Ruža som ja, ruža, pokým nemám muža,  
keď budem mať muža, spadne so mňa ruža.  
Teraz sa ty, Anča, teraz sa oklameš;  
my pôjdeme domov a ty tu ostaneš.  
Hojže hoja hoj, ...

#### 4. *Ukoliebavka*

Beli že mi, beli moj syn premilený !  
Či ma budeš chovať, ej, na moje starie dni?  
Budem, mamko, budem, kým sa neožením,  
a keď sa ožením, ej, potom vás oddelím.  
Búvaj že mi, búvaj, len ma neunúvaj!  
Čo ma viac unúvaš, menej sa nabúvaš.  
Belej že sa, belej, na hori zelenej,  
na hori zelenej, v košielki bielenej.  
Košelôčka biela, šila ju Mariška,  
šila ju hodvádom pod zeleným hájom.  
Beli že mi, beli moj andelik biely,  
len mi neuletej, ej, do čiernej zemi!  
Beli, beli že mi, beli...

5. *Tanec mládencov*  
Poza búčky, poza peň,  
podže bratu, podže sem!  
Poza búčky a klady,  
tancuj šuhaj za mladý!  
Štyri kozy, piaty cap,  
kto vyskočí, bude chlap!  
Ja by som bol vyskočil,  
ale som sa potočil.  
Hojže, hojže od zeme,  
kto mi kozy zaženie?  
A ja by ich bol zahnal,  
ale som sa vlka bál.



If we were to paraphrase the Biblical saying *'in the beginning was the Word'*, then in music the *'beginning'* would be the song genre. It is to song that **Antonín Dvořák** (1841–1904) can attribute the beginning of his international success, when in the mid-1870s Johannes Brahms took notice of him as a result of his Moravian Duets, and began to help him on his way to international recognition. According to the Berlin publisher Simrock who had published Dvořák's Moravian Duets, it was that composition that marked the beginning of the 'real' Dvořák. Another of the composer's happy, positive works is the **Gypsy Songs cycle** Op. 55, B 104 in which he seems to look back in a kind of discourse with natural unalloyed music and poetry, such as we tend to expect from the music of the Roma people. The third song 'All round about the woods are still' is regarded by Dvořák scholars as one of the most typical examples of his inspiration and of the fulfilment of his natural inclination as a composer. The fourth song 'Songs my mother taught me' is a popular 'evergreen' which is sung at all kinds of events. The song is a reminiscence of Dvořák's deep feelings from childhood and a retracing of his journey towards music.

A similar trek towards the original source of music is traced by the extraordinarily affecting cycle **Northern Nights** by **Jaroslav Křička** (1882–1969) who forged intensive contacts during his conservatoire studies in Prague with the composer Vítězslav Novák – a strong and somewhat controversial personality with a tendency to 'dictatorship'. It was perhaps lucky for the young Křička that in 1905 he left Prague for five years, seeking his refuge and his 'songs' abroad. He first went to Berlin and then – more importantly – to Dnyepropetrovsk in Russia for three years. There he came into contact with the music of Rimsky Korsakov, which possibly enabled him to escape any 'Novák syndrome', even though he continued to use some of the Novák poetics in his writing. The cycle Northern Nights, dating from 1910, is one of the most successful results of his Russian sojourn. In it he began to seek a method to revitalise the essential source of music in himself. In spite of the elegant stylisation of both the vocal and the piano part, the work is an example of creative freedom, breadth and lyricism. Russian artists have always been great masters of stirring the deepest layers of human psychology, and Rimsky Korsakov had in this sense been a kind of patron of this song cycle. Křička, accepting the challenge of that artistic creed, went on to produce one of his most representative works. It is a pity that the work remains on the fringes of popularity among singers at home and abroad. Its inclusion in this disc is thus all the more valuable.

Two subtle drops of pure spring water are the **Two Songs, H 213bis** by **Bohuslav Martinů** (1890–1959). While Jaroslav Křička still respected the authority of Vítězslav Novák, Martinů became in the eyes of the Prague elite a 'dissonant' element on the Czech music scene. Therefore the young composer had to seek its base abroad. The Two Songs date from 1932. Martinů wrote them in the full flight of his creative strength, charged with energy from his studies in Paris where Albert Roussel said that he had never had a more talented pupil. Martinů was fully to justify that statement in the subsequent decades. Song-writing was a more or less marginal activity for him, since he used songs chiefly as a means of exploring folk music (in works such as Songs on One Page, Songs on Two Pages, New Chapbook, scenes from the Chapbook Ballet, cycles of folk song in stylised arrangements etc.). In 1932 Martinů was a determined member of the avant-garde, drawing on the spirit of Paris rebellion and never ending revolt. His music included not only jazz elements but also inspiration from other modern pursuits, such as sport

(Half-Time, La Bagarre). But he also devoted himself to subtle poetry, especially Japanese poems and those of Guillaume Apollinaire as symbols of inner 'untimeliness' in real time, or inner time in real 'non-timeliness'. The songs do not speak directly of happiness, but they were written by a happy man enjoying – sadly and nostalgically – drops of water. He could not have imagined at the time that six years later his life would suffer a fateful rupture, and that he would spend the rest of his life in exile. The brittle *Two Songs – Fleur de pêcher* and *Automne malade* – speak of two wonderful blooms of a peach tree that could only come into flower late – in the ailing autumn.

A journey to the roots of music and of man in the best sense of the world was also key to the inspiration of the Hungarian composer **Béla Bartók** (1881–1945). His life, too, went through two clear stages: the first was full of enthusiasm, love of music and future prospects; the second was marked by scepticism, sadness, loneliness and finally death in exile. However, Bartók's song cycles Op. 15 and 16 – ***Five Songs*** and ***Village Scenes*** – date from the happier period of his life: A publisher in Budapest was taking a keen interest in his mystical one-act opera *Bluebeard's Castle* (even though the première did not take place until 1918). He had written his brilliant String Quartet No. 1, showing strong Arabic melody influence, and he was ready to spread his wings. The song cycles Op. 15 and 16 were a kind of meditative pause in the young Bartók's stormy progress. Op. 15 is still fairly straightforward, but the second cycle, Op. 16, though sad and nostalgic, reflects a strong influence of the great masters in its approach to the art of composition. The mastery in the writing is melded with masculine emotion, and Bartók – still seeking himself as a sensitive human being, as well as an ambitious composer – is following a clear course. The music inhabits the border between being rudimentary and following a strict logic, atonality and formal constructivism. There is no contradiction, since in folk music, or in children's art, there exist the most logical affinities and processes, so long as we are prepared to look upon nature and naturalism as logical systems and part of our own endeavours. This melding of the different sides is evident in the Op. 16 *Village Scenes* which was written in 1924 and in which the composer (cum pianist and ethnologist) explores Slovak folklore for the first time – folklore in this case from central Slovakia around Zvolen. The five distinctive songs are presented in a dynamic musical setting which at the time sparked a debate focusing once again on the pointlessness of speculation about 'folk' and 'non-folk' music, as the art of any outstanding folk musician also must needs be a fine example of mastery. Béla Bartók was well aware of this, leaving us valuable testimony of it.

### **Eva Garajová**

The mezzosoprano Eva Garajová graduated from the Bratislava Conservatoire where her professor was Růžena Illebergerová and continued her studies at the Bratislava Academy under Hana Štolfová Bandová. She went on to broaden her studies at Osimo – Italy (with Mario Melani), Stuttgart (Julia Hamari) and Buffalo (Gary Burgess). During her stays abroad she made appearances in Italy, Germany, Spain, Canada and USA as Lucretia in Benjamin Britten's opera *The Rape of Lucretia*. She became a member of the Bratislava Chamber Opera already during her studies at the Academy and in 1995 debuted as Olga in Tchaikovsky's *Eugene Onegin* at Banská Bystrica. In the same year she began her collaboration with

the State Opera in Prague where she has appeared in more than 20 roles in operas including Mozart's *Così fan tutte*, Rossini's *Il Turco in Italia*, Bizet's *Carmen*, Boito's *Nerone*, Ponchielli's *La Gioconda*, and Janáček's *Káťa Kabanová*. In 2000 she won the prestigious Masaryk Academy Prize and the Gustav Mahler EU Prize. In 2003 she appeared as guest in José Carreras's Bratislava concert in Spanish and Italian songs. She took part also in the preparation for the film of Janáček's opera *The Cunning Little Vixen* (with the Deutsches Symphonie Orchester under Kent Nagano in Berlin) and in the recording of the opera by the BBC in co-production with the Brno studio of Czech Television (2002 – 2004). She sang in Janáček's *Glagolitic Mass* with the Brno Philharmonic under Sir Charles Mackerras and again at the 2007 Prague Spring Festival with the Prague Symphony Orchestra. She makes regular appearances with top symphonic and chamber orchestras, especially with the Slovak Philharmonic (Beethoven, Liszt – *Missa Solemnis*, Mozart, Verdi – *Requiem*, Berlioz – *La mort de Cléopâtre*) and the State Chamber Orchestra Žilina (Vivaldi – *Nisi Dominus*, Pergolesi – *Stabat Mater*, Bach – *Easter and Christmas Oratorios* and others). She has also worked with the Czech Philharmonic Orchestra, the Czech Radio Symphony Orchestra and its conductor Vladimír Válek (Křička – *Northern Nights*, Stravinsky – *Oedipus Rex*, Mahler – *Symphony No. 2*) and the Prague Philharmonia under Jiří Bělohlávek (Beethoven – *Missa Solemnis*) and has sung with the Symphony Orchestra in Tokyo and the Luxembourg Sinfonietta at the Music of Thousands Mahler Festival at Jihlava. Her appearance at the Como Festival (2002) in Janáček's *The Diary of the Man Who Disappeared* marked the beginning of her collaboration with the pianist Marian Lapšanský, as a result of which Eva Garajová now has a broad Lieder repertoire.

### **Marian Lapšanský**

is a graduate of the Bratislava Conservatoire, the Prague Academy (where he studied with František Maxián and Jan Panenka) and the Tchaikovsky Conservatoire in Moscow (Viktor Merzhanov). He has been promoting the excellent reputation of Slovak music culture for several decades and has achieved many successes and won a number of prizes (absolute winner of the Hradec Králové Smetana Competition in 1970, Best Mozart Interpretation Prize 1972, Anda-Bührlé Prize 1973 for the best participant at the Géza Anda master courses in Zurich, State Prize for the interpretation of Prokofiev's music and for representing Czechoslovak concert art abroad in 1985, the Golden Shield 1987 for his recording of Brahms Sonatas on OPUS, the Supraphon Golden Harmony prize for his Rachmaninov, Schnittke and Pärt CD, the Classic Prize for the best recording of the year 1997 for his 12 CDs of the complete Moods, Impressions and Reminiscences by Fibich, the Daliborka Prize for the best recording of 1998 with works by Leoš Janáček, the Gustav Mahler European Prize 2002 which the EU and the European Art Union give annually for the best creative endeavour and non-conventional, progressive contribution to the context of culture and support of the art of music. As a soloist Marian Lapšanský makes guest appearances at international festivals (The Prague Spring, Wiener Festwochen, Salzburger Festspiele, Berliner Festspiele, Dresden Musikfestspiele, Festival de Saint Lizier, Budapest Weeks of Music, Cardiff Music Festival, Festival de Musica de Canarias, International Echternach Festival, Sofia Weeks of Music, Dubrovnik Summer Festival), works with leading orchestras (Wiener Kammerorchester, Budapest Strings, Berliner Symphonie

a lyriky. Ruští umělci jsou velkými mistry v aktivizaci hlubinných sfér psychiky, jakýmsi patronem tohoto cyklu je v tomto smyslu Rimskij Korskov. Kříčka výzvu tvůrčího kréda tohoto skladatele přijal a vytvořil tak jedno ze svých nejprezentativnějších děl. Je jen škoda, že toto dílo stále zůstává tak trochu v pozadí zájmu domácích i zahraničních pěvců. O to cennější je jeho nahrávka na tomto kompaktním disku.

Dvěma jemnými kapkami pramenité vody jsou rovněž **Dvě písně, H 213bis Bohuslava Martinů** (1890–1959). Zatímco Jaroslav Kříčka ještě autoritu Vítězslava Nováka respektoval, Bohuslav Martinů se stal v očích pražské elity „disonujícím“ prvkem české hudební scény. K tvůrce proto musel hledat zázemí i v zahraničí. Dvě písně pocházejí z roku 1932 a Martinů je napsal v plném rozletu svých tvůrčích sil, nabitý energií ze studia v Paříži. Právě zde o něm Albert Roussel prohlásil, že nikdy neměl tak talentovaného žáka a Martinů tato slova v následujících dekáдах potvrdil. Písněví tvorbě se věnoval více-méně okrajově, písně byly pro něho spíše způsobem, jak proniknout k matěri lidové hudby (Písničky na jednu stránku, Písničky na dvě stránky, Nový Špalíček, scény z baletu Špalíček, cykly lidových písní ve stylizované podobě a podobně). V roce 1932 byl Martinů odhodlaným avantgardistou ochotným duchem pařížské rebelie a nekonečné revolty. Do své tvorby zapojoval jak jazz, tak další moderní podněty – sport (Half-Time, La Bagarre). Věnoval se však rovněž i podnětům z křehké lyriky. Zejména japonská poezie nebo poezie Guillaumea Apollinaira jsou symboly vnitřní „nečasnosti“ v reálném čase či vnitřního času u „nečasnosti“. Písně nezobrazují sice štěstí, ale psal je šťastný člověk, který se takto – smutně, nostalgicky – radoval z kapek vody. Tehdy ještě nemohl ani ve snu předpokládat, že za šest let dostane jeho životní pouť tragický zlom a on stráví zbytek celého života ve vyhnanství mimo domov. Křehké *Dvě písně* z počátku třicátých let – *Květ broskvoně* a *Nemocný podzim* – jsou dvěma nádhernými květy broskvoně, která bohužel, mohla vykvést pozdě – až v době „*nemocného podzimu*“.

Cesta ke kořenům hudby a člověka v nejlepší slova smyslu vzrušovala i maďarského tvůrce **Bélu Bartóka** (1881–1945). I jeho životní osud měl dvě výrazné kapitoly. V první z nich převládaly momenty entuziasmu, lásky k hudbě a perspektivy. Druhá kapitola byla poznamenána skepsí, smutkem, samotou a na konci smrtí v emigraci. Bartókovy písněové cykly op. 15 a op. 16 – **Ót dai (Pět písní) a Venkovské scény** – však ještě pocházejí ze šťastnější kapitoly jeho života. V Budapešti vzbudil u vydavatele eminentní zájem o vydání mystické jednoaktovky Hrad knižete Modrovouse (premiéra se však konala až v roce 1918). Měl za sebou i brilantní Smyčcový kvartet č. 1 se silnými arabskými intonančními vlivy. Bartókovi rostla křídla a byl připravený vzlétnout. Písněové cykly op. 15 a op. 16 byly jakýmsi meditativním zastavením v tomto bouřlivém vývoji. První z nich je možná ještě poněkud přímočarý. Druhý cyklus op. 16 je sice tématicky smutný až nostalgický, ale péče jen se v něm odráží z hlediska kompozičního řemesla silné vlivy velkých mistrů. Nesporné skladatelské mistrovství se zde mísí s mužnými emocemi. Bartók sice stále jako by hledal sám sebe (jako velmi senzitivní člověk i jako ambiciózní skladatel), ale směr už byl jasný. Jeho hudba oscluje na hranici rudimentárnosti a přísné konstrukční logiky, atonalita a formového konstruktivismu. Tento zdánlivý rozpor však rozporem není, protože právě v lidové hudbě, nebo v dětských projevech fungují ty nejlogičtější vztahy a operace, samozřejmě, jen pokud jsme ochotni považovat přírodu a přirozenost za logické systémy a oblasti naší aktivity. Tyto průniky různých světů jsou přítomné i v písněovém cyklu op. 16 *Venkovské scény* (též známá jako *Falun*). Cyklus vznikl v roce 1924 a Bartók – skladatel, klavírista

a etnolog v jedné osobě – v nich byl poprvé zaujat matérií slovenského folklóru – v tomto případě ze středního Slovenska v okolí Zvolena. Pět charakteristických písní uvedl do dynamického hudebního prostředí a tím opět vyvolal debatu o nesmyslnosti úvah o „lidové“ a „nelidové“ hudbě. Platí to i naopak – projev jakéhokoli vynikajícího lidového hudebníka je přece i zároveň ukázkou vysokého mistrovství. Béla Bartók si to uvědomoval a zanechal nám o tom plnohodnotné umělecké svědectví.

## **Eva Garajová**

Mezzosopranistka Eva Garajová absolvovala zpěv na Konzervatoři v Bratislavě pod vedením Růženy Illenbergerové a dále studovala na Vysoké škole múzických umění v Bratislavě u Hany Stolfové-Bandové. Později se zdokonalovala v Osimě (Mario Melani), ve Stuttgartu (Julia Hamari) a v Buffalu (Gary Burgess). Během svých zahraničních stáží účinkovala i v Itálii, Německu, Španělsku, Kanadě a v USA jako Lukrecie v opeře Benjamina Brittena *The rape of Lucretia*. Členkou Komorní opery v Bratislavě se stala jako studentka VŠMU a v roce 1995 debutovala jako Olga v opeře Evžen Oněgin v Bánské Bystrici. V téže roce začala spolupracovat i se Státní operou Praha, kde během svého působení nastudovala více než dvacet rolí světového operního repertoáru (mimo jiné Mozart – *Così fan tutte*, Rossini – *Il Turco in Italia*, Bizet – *Carmen*, Boito – *Nerone*, Ponchielli – *La Gioconda*, Janáček – *Káťa Kabanová*). V roce 2000 získala prestižní Cenu Masarykovy akademie umění a Cenu Gustava Mahlera Evropské unie umění. V roce 2003 vystoupila v Bratislavě jako host galakonzertu José Carrerasa se španělskými a italskými písněmi. Zúčastnila se též přípravy filmové nahrávky opery *Liška Bystrouška* (Deutsches Symphonie Orchester in Berlíně a dirigent Kent Nagano) a nahrávky této opery pro BBC ve spolupráci s ČT Brno (2002–2004). S Filharmonii Brno a dirigentem Sirem Charlesem Mackerrasem a znovu na festivalu Pražské jaro 2007 s Pražskými symfoniky zpívala v Glagolské mši Leoše Janáčka. Pravidelně účinkuje se špičkovými symfonickými a komorními orchestry, zejména se Slovenskou filharmonií (Beethoven, Liszt – *Missa solemnis*, Mozart, Verdi – *Requiem*, Berlioz – *La mort de Cléopâtre*) a Státním komorním orchestrem Žilina (Vivaldi – *Nisi Dominus*, Pergolesi – *Stabat mater*, Bach – *Oster a Weihnachtsoratorium* a další). Spolupracuje i s Českou filharmonií, Symfonickým orchestrem Českého rozhlasu a dirigentem Vladimírem Válkem (Křička – *Severní noci* a Stravinský – *Oedipus Rex*, Mahler – *Symfonie č. 2*), Pražskou komorní filharmonií s dirigentem Jiřím Bělohávkem (Beethoven – *Missa solemnis*). Účinkovala i se Symphony Orchestra v Tokyu a se souborem Luxembourg Sinfonietta na festivalu Mahler – *Hudba tisíců* v Jihlavě. Účinkování ve skladbě Zápiskník zmizelého na festivalu Autunno musicale a Como (2002) znamenalo počátek spolupráce s klavíristou Marianem Lapšanským, díky kterému dnes Eva Garajová ovládá rozsáhlý písňový repertoár.

## **Marian Lapšanský**

Je absolventem Konzervatoře v Bratislavě, Akademie múzických umění v Praze (ve třídě Františka Maxiána a Jana Panenky) a Konzervatoře P. I. Čajkovského v Moskvě (u Viktora Meržanova) a již několik desetiletí šíří skvělé jméno slovenské hudební kultury.

Jeho mimořádně úspěšnou kariéru zdobí úctyhodná řada úspěchů a ocenění – absolutní vítězství na Soutěži Bedřicha Smetany v Hradci Králové (1970), Cena za nejlepší interpretaci děl W. A. Mozarta (1972),

Anda-Bührle Preis pro nejlepšího účastníka (1973) na mistrovských interpretačních kurzech Gézy Andy v Zürichu, Státní cena za interpretaci děl Sergeje Prokofjeva a za reprezentaci československého koncertního umění v zahraničí (1985), Zlatý erb OPUSu za nahrávku Brahmových sonát (1987), Cena Supraphonu „Zlatá harmonie“ za CD s díly Rachmaninova, Schnittkeho a Párta, Cena „Classic“ za nahrávku roku 1997 (12 CD s kompletem Fibichova klavírního cyklu Nálady, dojmy a upomínky), Cena „Daliborka“ za nejlepší nahrávku roku 1998 (s díly Leoše Janáčka) Evropská cena Gustava Mahlera (2002), kterou ve spolupráci s Evropskou unií každoročně uděluje Evropská unie umění za kreativní hudební čin, nekonvenční a progresivní přínos do kontextu kultury a za podporu hudebního umění. Jako sólista hostuje na významných mezinárodních festivalech (Pražské jaro, Wiener Festwochen, Salzburger Festspiele, Berliner Festspiele, Dresden Musikfestspiele, Festival de Saint Lizier, Budapeštské hudební týdny, Cardiff Music Festival, Festival de Musica de Canaries, Mezinárodní festival Echternach, Sofijské hudební týdny, Letní festival v Dubrovniku), účinkuje s předními orchestry (Wiener Kammerorchester, Budapest Strings, Berliner Symphonie Orchester, Maďarská státní filharmonie, Dresden Staatskapelle, Tokyo Metropolitan Symphony Orchestra, Národní filharmonie Johannesburg, North Bay Symphony Orchestra Kanada), vystupoval a vystupuje v klavírním duu (hlavně s Petrem Toperczerem [1944–2010] nebo Eugenem Indjicem). Pravidelně se věnuje i komorní hudbě v partnerství s vynikajícími instrumentálními a pěvci (Eva Garajová, Peter Dvorský, Gabriela Beňačková, Magdaléna Hajóssyová, Sergej Kopčák, Jelena Obrazcovová, Dagmar Pecková, Peter Schreier, Josef Suk, Raphael Wallfish). Marian Lapšanský je rovněž mezinárodně respektovanou autoritou v oblasti pedagogických a organizačních aktivit.

Je profesorem klavírní hry na uměleckých akademiích v Praze, Bratislavě a Bánské Bystrici, vedl mistrovskou třídu v Tokyu a na Hudební univerzitě Franze Liszta v Budapešti. Vyučoval na letní akademiích v Semmeringu (pod záštitou Hudební univerzity ve Vídni). V roce 1990 inicioval vznik Mezinárodní klavírní soutěže Johanna Nepomuka Hummela v Bratislavě, kde vykonává funkci prezidenta. Na podporu mladých umělců založil v roce 1990 Nadaci Cyrila a Metoděje, v roce 1991 inicioval Festival mladých koncertních umělců Pentagonály (dnešní Stredoeurópsky festival koncertného umenia v Žiline). Od roku 2004 zastává místo generálního ředitele Slovenské filharmonie.

Front cover photo © 2010 Valéria Zacharová

Sleevenote © 2010 Igor Javorský

Translations © 2010 Jiří Štílec (čeština), Karel Janovický (English)

Design © 2010 Luděk Turek

Orchester, Hungarian State Philharmonic, Dresden Staatskapelle, Tokyo Metropolitan Symphony Orchestra, National Philharmonic Johannesburg, the Canadian North Bay Symphony Orchestra), and regularly performs piano duets (mainly with Peter Topoczcer [1944–2010] and Eugen Indjic). He is also a keen chamber music player and has partnered leading instrumentalists and singers (Eva Garajová, Peter Dvorský, Gabriela Beňačková, Magdaléna Hajóssyová, Sergej Kopčák, Jelena Obrazcova, Dagmar Pecková, Peter Schreier, Josef Suk, Raphael Wallfish). Marian Lapšanský is an internationally respected authority in the areas of teaching and organisational activities.

He is a piano professor at academies in Prague, Bratislava and Banská Bystrica, and has run a master class in Tokyo and at the Franz Liszt Music University in Budapest. He has taught at the summer academy at Semmering (under the aegis of the Vienna Music University). In 1990 he initiated the start of the International Johann Nepomuk Hummel Piano Competition in Bratislava, of which he is President. In order to support young artists he founded the Cyril and Methodius Foundation in 1990 and in 1991 started the Pentagonal Young Concert Artists Festival (now the Central European Concert Art Festival at Žilina). Since 2004 he has been General Director of the Slovak Philharmonic Orchestra.

---

Jestliže bychom parafrázovali známý biblický výrok o tom, že „na počátku bylo slovo“, pak hudebně by tímto „počátkem“ byl žánr písně. Právě písní může **Antonín Dvořák** (1841–1904) vděčit za počátek své celosvětové slávy, když si ho v polovině sedmdesátých let devatenáctého století po kompozici Moravských dvojzpěvů všiml Johannes Brahms a začal mu pomáhat v jeho cestě za celosvětovým uznáním. Podle berlínského nakladatele Simrocka, který Moravské dvojzpěvy vydal, byla právě tato skladba počátkem „skutečného“ Dvořáka. Jedním z dalších šťastných děl pozitivní nálady jsou **Cigánské melodie, op. 55, B 104**. Jde o jakýsi dialog s přirozenou a ryzí hudbou a poezií, jakou jsme zvyklí očekávat v projevu Romů. Třetí píseň „*A les je tichý kolem kol*“ považují odborníci za jednu z nejilustrativnějších ukázek inspirací Antonína Dvořáka, který zde naplno projevil své skladatelské dispozice. Čtvrtá píseň „*Když mne stará matka zpívat učivala*“ je dnes doslova hitem, evergreenem, který zaznívá při nejružnějších příležitostech. Dvořák tu oživuje i svoje hlubinné vzpomínky na dětství a rekapituluje svoji cestu k hudbě.

K „pramenům“ hudby míří i mimořádně suggestivní písňový cyklus **Severní noci**, jehož autorem je **Jaroslav Křička** (1882–1969). Křička navázal během svých studií na Pražské konzervatoři intenzivní kontakty s Vítězslavem Novákem, silnou, ale poněkud kontroverzní osobností se sklony k jistému „diktátorství“. Možná proto bylo štěstím pro mladého Křičku, že se v roce 1905 z Prahy na pět roků vzdálil a mohl hledat své útočiště i své „písně“. Nejdříve působil rok v Berlíně a potom – což je daleko důležitější – se na tři roky usídlil v ruském Dněpropetrovsku. Tam se dostal do styku zejména s hudbou Nikolaje Rimského Korsakova, takže případný pražský „novákovský“ syndrom byl zažehnan (i když Křička přece jenom vždy něco z novákovské poetiky ve své tvorbě užíval). Cyklus Severní noci z roku 1910 je jedním z nejzdařilejších „plodů“ ruského pobytu. Křička začal hledat způsob, jakým by v sobě mohl revitalizovat hudební esenci. I přes umnou stylizaci vokálního a klavírního partu je cyklus příkladem tvůrčí svobody, rozletu



UP 0065-2



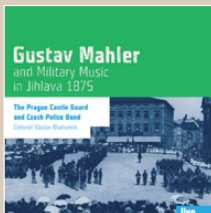
UP 0100-2



UP 0131-2



UP 0110-2



UP 0129-2



UP 0126-2



UP 0116-2



UP 0106-2



UP 0121-2



Antonín Dvořák (1841–1904)

*Cigánské melodie / Gypsy Songs, Op. 55, B 104*

Jaroslav Křička (1882–1969)

*Severní noci / Northern Nights, Op. 14*

Bohuslav Martinů (1890–1959)

*Dvě písně / Two Songs*

Béla Bartók (1881–1945)

*Öt dal / Five Songs, Op. 16*

*Falun / Dedinské scény / Village Scenes*

**EVA GARAJOVÁ** – mezzo-soprano

**MARIAN LAPŠANSKÝ** – piano

ARCO DIVA

STEREO

UP 0128-2 131

Total Time 67:59

DDD

ARCODIVA

Jaromírova 48, 120 00 Praha 2

Czech Republic

E-mail [arcodiva@arcodiva.cz](mailto:arcodiva@arcodiva.cz)

[www.arcodiva.cz](http://www.arcodiva.cz)

Recorded, edited and mastered by

ArcoDiva Studios

+420 283 872 305

© + © 2010 ARCO DIVA

MADE IN THE CZECH REPUBLIC

**The CD was produced in collaboration with MusicEnterprise, Luxembourg.**

MusicEnterprise, based in Luxembourg, is an honorary association mainly devoted to furthering musical contacts, at professional and amateur level, between the Czech and Slovak republics and certain western countries. To this end it places professional musicians in Luxembourg and surroundings and plays an active part in a number of relevant organisations, e.g. the International Martinu Circle. Further information is given on website [www.musicenterprise.org](http://www.musicenterprise.org)



8 594029 811287